

Temat lekcji: PRL w okresie rządów Władysława Gomułki.

Nie zawiera pracy domowej

Podręcznik strony: 338-344 (bez akapitu: stosunki państwo – Kościół s. 338-339)

Proszę wpisać do zeszytu poniższe punkty:

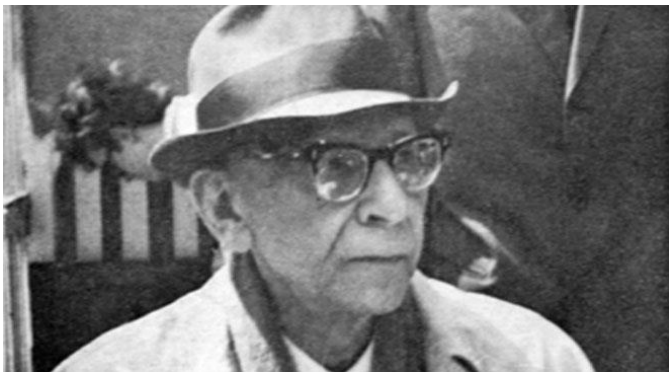
1. Początek rządów Gomułki
2. List 34
3. Wypadki marcowe 1968 r,
4. Polityka zagraniczna Gomułki
5. Wystąpienia robotnicze na wybrzeżu – grudzień 1970 r.

Proszę zapoznać się z treścią podręcznika.

W uzupełnieniu podręcznika:

Ad. 2.

14 marca 1964, Antoni Słonimski złożył w Urzędzie Rady Ministrów dwuzdaniowy list protestacyjny przeciw cenzurze, który później określano, z powodu liczby sygnatariuszy, jako "List 34".

Antoni Słonimski. Wikimedia Commons/dp. Źr.: Antoni Słonimski. Alfabet wspomnień, PIW, Warszawa, 1975.

"**List 34**" był pierwszym w powojennej Polsce wspólnym protestem intelektualistów. Jak pisał w swoim dzienniku Andrzej Kijowski: "Był aktem publicznym i jako taki stanowił precedens dla innego typu postępowania obywatelskiego. Odwoływał się do prawa, a nie do "dobrej woli", "życzliwości", czyli - krótko mówiąc - "łaski". Trzydziestu czterech uznało siebie za obywateli".

Mała stabilizacja

Na początku lat 60. w Polsce władze po kolei likwidowały obszary względnej wolności, jakie pojawiły się po Październiku '56. Zaostrzono cenzurę i inwigilację pisarzy. W 1962 roku zamknięto - powstały w Warszawie na fali odwilży popaździernikowej - Klub Krzywego Koła, jedno z niewielu miejsc, gdzie można było w miarę swobodnie głosić swoje poglądy. Powołane zostało nowe pismo - "Kultura" - na miejsce dwu zlikwidowanych "buntowniczych" pism - "Nowej Kultury" i "Przeglądu Kulturalnego".

Protest

Sygnatariusze "Listu 34" zwracali uwagę na ograniczenie przydziału papieru na druk książek oraz zaostrenie cenzury i domagali się zmiany polityki kulturalnej państwa na zgodną z duchem praw zagwarantowanych przez konstytucję PRL.

Adresatem listu był premier Józef Cyrankiewicz. Poeta Antoni Słonimski napisał: "Ograniczenia przydziału papieru na druk książek i czasopism oraz zaostrenie cenzury prasowej stwarza sytuację zagrażającą rozwojowi kultury narodowej. Niżej podpisani, uznając istnienie opinii publicznej, prawa do krytyki, swobodnej dyskusji i rzetelnej informacji za konieczny element postępu, powodowani troską obywatelską, domagają się zmiany polskiej polityki kulturalnej w duchu praw zagwarantowanych przez konstytucję państwa polskiego i zgodnych z dobrem narodu".

List podpisali: Jerzy Andrzejewski, Maria Dąbrowska, Stanisław Dygat, Karol Estreicher, Marian Falski, Aleksander Gieysztor, Konrad Górski, Paweł Hertz, Leopold Infeld, Paweł Jasienica, Mieczysław Jastrun, Stefan Kisielewski, Zofia Kossak-Szczucka, Tadeusz Kotarbiński, Jan Kott, Anna Kowalska, Julian Krzyżanowski, Kazimierz Kumaniecki, Edward Lipiński, Maria Ossowska, Stanisław Cat Mackiewicz, Jan Parandowski, Stanisław Pigoń, Adolf Rudnicki, Artur Sandauer, Waław Sierpiński, Antoni Słonimski, Jan Szczepański, Władysław Tatarkiewicz, Jerzy Turowicz, Melchior Wańkowicz, Adam Ważyk, Kazimierz Wyka i Jerzy Zagórski. Współorganizatorem zbierania podpisów był Jan Józef Lipski.

"Sama treść listu była, jak widać, bardzo umiarkowana. Jednak podpisanych pod nim nazwisk nie można było lekceważyć, były to bowiem nazwiska najbardziej szanowanych przedstawicieli życia intelektualnego i kulturalnego w Polsce. Dla twórców kultury zaś było to próbą generalną przed marcem 1968 roku, kreślącą niezmienną przez ćwierć wieku geografie polityczną środowiska" - pisał prof. Jerzy Eisler, historyk, w tekście "List 34" (Wydawnictwo Naukowe PWN, 1993).

Za decyzją o podpisaniu listu stały najróżniejsze motywacje. "Podpisałem, bo byłem wychowany na westernach" - powiedział Stanisław Dygat. "Ten list był dla mojego ojca pewną formą ekspiacji za stalinizm" - przytacza Tomasz Jastrun zdanie z dziennika swego ojca, Mieczysława. Dąbrowska wahała się: "Nie palę się do takich petycji, bo to nic nie da, ale tak wciąż wszystkiego odmawiam, że zawsze w końcu zdarzy się coś, czemu po prostu na zasadzie prawa liczb nie odmówię" - zanotowała w "Dziennikach".

"List 34" Antoni Słonimski osobiście dostarczył do Urzędu Rady Ministrów 14 marca 1964. Pierwszą reakcją władzy była rewizja w mieszkaniu i zatrzymanie Jana Józefa Lipskiego. Trzy dni później o "Liście 34" poinformowało Radio Wolna Europa. 18 kwietnia w "Timesie" ukazał się tekst krytykujący władze PRL, podpisany przez 21 brytyjskich pisarzy i artystów, m.in. przez Arthura Koestlera i Allana Bullocka, potem wystąpienie pisarzy amerykańskich (m.in. Susan Sontag, Williama Styrona, Hannah Arendt, Saula Bellowa, Elii Kazana, Normana Mailera i Arthura Millera) oraz profesorów uniwersytetów Harvarda i Berkeley i włoskich intelektualistów (m.in. Alberto Moravii).

Władza kontratakuję

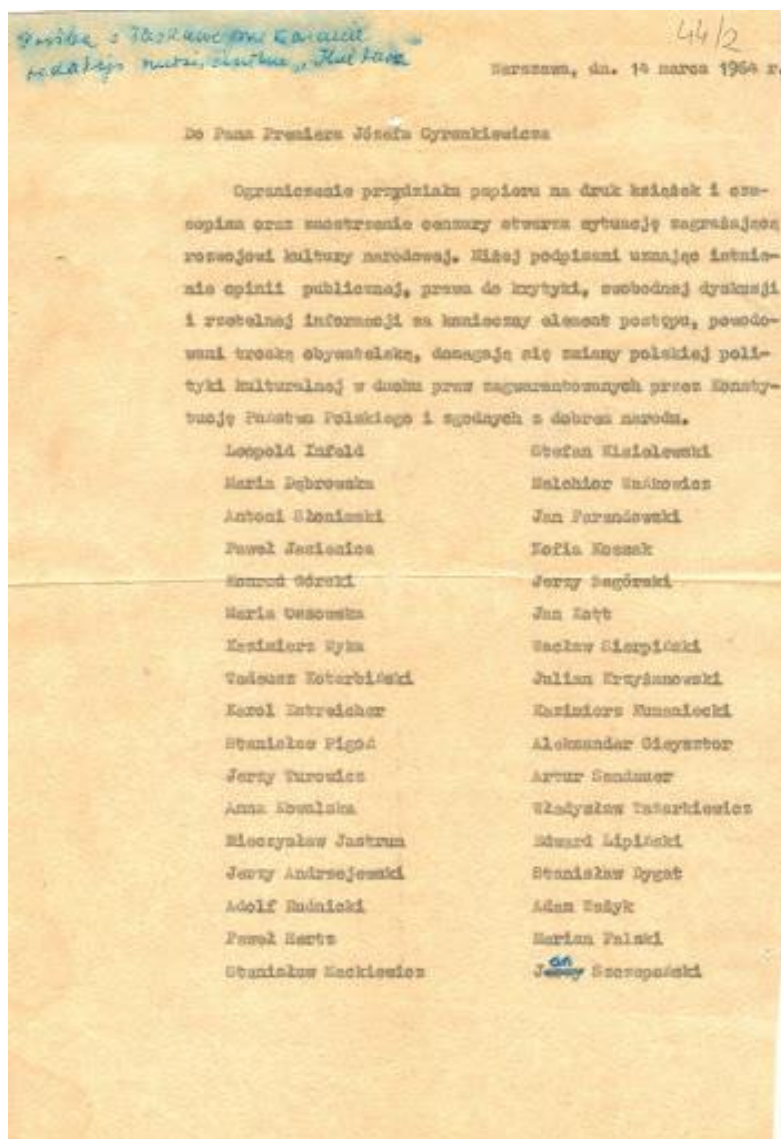
W odpowiedzi partia, w ramach "kary", zmniejszyła nakład "Tygodnika Powszechnego" z 40 do 30 tys. i wydała zakaz wymieniania nazwisk sygnatariuszy w radiu i telewizji, 14 pisarzy

ukarano zakazem publikowania, wielu innym odmówiono wydania paszportu. Zaangażowanie RWE w propagowanie dokumentu dało władzy pretekst do piętnowania jego sygnatariuszy jako "ideowych targowiczów dostarczających żeru zagranicznym propagandzistom".

Dziesięciu uczonych przekonano, by wysłali do "Times'a" list z ubolewaniem, że ich nazwiska wykorzystano do antypolskiej kampanii. Jednocześnie przygotowywany był "kontrlist" potępiający "List 34". W maju figurowało pod nim już 600 podpisów m.in. prezesa Związku Literatów Polskich Jarosława Iwaszkiewicza.

Najsurowsze represje spotkały 72-letniego Melchiora Wańkowicza. Za wysłanie do mieszkającej w Waszyngtonie córki, Marty Erdman, prywatnego listu z opisem "Listu 34", którego fragmenty zostały następnie odczytane w Radiu Wolna Europa, został on 5 października 1964 roku aresztowany, a 11 listopada skazany na trzy lata więzienia. Władze komunistyczne, chcąc uniknąć kompromitacji wycofały się z wykonania wyroku, zawieszając jego wykonanie.

Źródło: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/565503,Trzydziestu-czterech-w-obronie-kultury-polskiej>

Źródło: <http://list34.muzeumliteratury.pl/>

Ad. 3.

W 1967 roku była wojna Izraelsko – arabska nazywana wojną siedmiodniową. W jej trakcie armia Izraela dokonała wyprzedzającego uderzenia na wojska egipskie zlokalizowane tuż przy granicy w momencie, gdy Egipt zapowiadał zniszczenie wspólnie z Jordanią znajdującego się pomiędzy nimi Izraela. Ostatecznie Izrael odniósł ogromne zwycięstwo.

Ponieważ trwała zimna wojna to przeciwwaga dla popierania Izraela przez USA było popieranie państw arabskich w konfliktach bliskowschodnich przez ZSRR. W związku z tym – pod naciskiem ZSRR - dla rządu polskiego państwo izraelskie było wrogiem.

I tu przeskakujemy do tych wydarzeń z marca 1968 w Polsce. Kiedy już to wszystko zaszło za daleko, władza chcąc załagodzić sytuację szukała kozła ofiarnego i postanowiła na fali wrogości do Izraela i żydów (Żyd – obywatel państwa Izrael; żyd – wyznawca wiary) oskarżyć o sprowokowanie całej sytuacji właśnie polskich obywateli pochodzenia żydowskiego (polskich żydów) twierdząc, że w znaczna ich część to ludzie będący właśnie wykładowcami wyższych uczelni, artyści, intelektualiści – i dlatego oskarżono ich o podburzanie studentów, a w konsekwencji zmuszano do opuszczenia kraju.

Polecam do obejrzenia film z archiwów IPN: „Marzec 1968 okiem bezpieki”:

https://www.youtube.com/watch?v=85_VHtECDyo

Ad.5

Istnieje taka piosenka śpiewana przez jeden z ulubionych przeze mnie zespołów tj. Kult z Kazikiem Staszewskim. Została ona nagrana do filmu opowiadającego o strajkach na Wybrzeżu 1970 roku pt: „Czarny czwartek” (film polecam do obejrzenia – chociaż zawiera drastyczne sceny o czym uprzedzam).

Link do piosenki: <https://www.youtube.com/watch?v=uw9VRnfl9no>

Pierwotną wersję tej piosenki śpiewała Krystyna Janda:

<https://www.youtube.com/watch?v=hSqdJXIX7Sg>